

MAKTABLARDA ONA TILI FANINI O'QITILISHINING MUHIM JIHATLARI

Ismailova Iroda Jumanovna

*Sirdaryo viloyati Boyovut tumani 15-sonli maktabning ona-tili va adabiyoti fani
o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ona tili fani umumta'lim maktablarida yetakchi fanlardan biri bo'lib, o'quvchilarning nutqiy madaniyatini, tafakkurini, savodxonligini va muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ona tili orqali o'quvchilar milliy qadriyatlar, ma'naviy meros va madaniy ongni anglaydilar.*

Kalit so'zlar: *talaffuz, nutqiy ko'nikma, zamonaviy texnik vositalar, tekshirish metodlari, til ma'nolari.*

KIRISH

1. Ona tili fanining ta'limdagi ahamiyati

Ona tili:

o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi;

og'zaki va yozma nutqini boyitadi;

boshqa fanlarni o'zlashtirish uchun asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi;

milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantiradi.

2. Ona tili o'qitishning asosiy maqsadlari

Ona tili fanini o'qitishdan ko'zlangan asosiy maqsadlar:

adabiy til me'yorlariga rioya qilishni o'rgatish;

to'g'ri va ravon nutqni shakllantirish;

savodxonlikni oshirish;

mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

3. Ona tili o'qitishda zamonaviy yondashuvlar

Bugungi kunda ona tili darslarida:

interfaol metodlar (munozara, klaster, aqliy hujum);

axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;

kompetensiyaviy yondashuv;

muammoli ta'lim usullaridan foydalanish muhim hisoblanadi.

Ona tili darslarini o'tishga bugungi kunda yanada jiddiyroq e'tibor berilmoqda.

Jumladan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 20-oktabrdagi “Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-6084-sonli Farmoni imzolandi.

Unga ko'ra O'zbek tilining xalqimiz ijtimoiy hayotida va xalqaro miqyosdagi obro'e'tiborini tubdan oshirish, unib-o'sib kelayotgan yoshlarimizni vatanparvarlik, milliy an'ana va qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalash, mamlakatimizda davlat tilini to'laqonli joriy etishni ta'minlash, O'zbekistondagi millat va elatlarning tillarini saqlash va rivojlantirish,

davlat tili sifatida o'zbek tilini o'rganish uchun shart-sharoitlar yaratish, o'zbek tili va til siyosatini rivojlantirishning strategik maqsadlari, ustuvor yo'nalish va vazifalarini hamda istiqboldagi bosqichlarini belgilash maqsadida ustuvor vazifalar belgilab berildi.

So'nggi yillarda jahon ta'lim tizimida tilni zamon talablari asosida mustaqil o'zlashtirish usullarini tatbiq etishga katta e'tibor berilmoqda. Jumladan bizning respublikamizda ham har bir til va adabiyot fanini o'qituvchi mutaxassis ustoz o'z darslarini yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitishga qaratmoqda.

Maktablarda ona tili darslarini samarali tashkil etish uchun o'qituvchilar quyidagi jihatlarga e'tiborli bo'lishlari darkor:

1. Darsni 8-12, 15-20 kishidan iborat guruhlarda tashkil etish.

2. O'qitishda zamonaviy texnik vositalar (video-magnitofon, kompyuter va boshqa audiovizual jihozlar) dan foydalanish.

3. Til o'rgatishda, shuningdek, fan bo'yicha darslik, o'quv qo'llanma, uslubiy qo'llanma, mavzular bo'yicha uslubiy ko'rsatma va ishlanmalardan mustaqil ravishda foydalanish.

4. O'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda tilni nazariy jihatdan o'rganishga, yangi nutqiy ko'nikmalar hosil qilishga e'tibor qaratish.

Bundan tashqari, ona tilini o'rgatishda to'g'ri talaffuz qilish ko'nikmasini shakllantirish va so'z boyligini muntazam ravishda oshirib borish muhim ahamiyatga ega. Bunda texnik vositalar - video va audiomagnitafonlardan foydalanish yaxshi samara beradi.

Ona tilini o'rganishda mustaqil ishlash (matn ustida) ta'lim sifatini ta'minlaydigan eng muhim shartlardan biri bo'lib, u o'quvchilarni o'zlari o'rganayotgan tilda fikr-mulohazalarini mustaqil va erkin bayon qila olish ko'nikmalarini takomillashtirish bilan belgilanadi. Mustaqil ishlashda belgilangan mavzu asosida amaliy ish (mavzu bo'yicha mashqlar) bajarish hamda muayyan mavzu asosida izlanishlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

Amaliy fanlar uchun amaliyot muhim rol o'ynaydi. Ona tili fani ham amaliy fanlar sirasiga kiradi. Har qanday amaliy xulosalar ishonarli bo'lishi, yuqori ilmiy darajada, ya'ni puxta va asosli bo'lishi lozim. Metodika tavsiyalarining ilmiy darajasi, nazariy tasdiqlanishi yuqori saviyada bo'lishi tekshirish metodlarining puxtaligiga ham bog'liq. Tekshirish metodlari 2 xil bo'ladi:

1. Nazariy tekshirish metodlari.

2. Empirik metod (tajribaga asoslangan metod). Bu metod quyidagi maqsadlarda qo'llanadi:

a) bu metod o'qituvchilarning ish tajribasini o'rganish, yangiliklarini tanlash, umumlashtirish, baholash va ommalashtirish, o'qituvchi va o'quvchilar faoliyatining darajasini aniqlash;

b) o'quvchilarni o'qitish jarayonini maqsadga muvofiq kuzatish (dars, uning biror qismini, o'quvchilarning javobi, hikoyasini, yozma ishini tekshirish), o'qituvchi va o'quvchilarning faoliyatini so'rovnomalar orqali tekshirish;

Ayniqsa, umumta'lim maktablarining ona tili darslarida til ma'nolarini (leksik, grammatik, morfemik, sintaktik ma'nolarini) tushunish tamoyillarini o'qitishni yangicha

talqinda tashkil etish lozim. Soʻzni, morfemani, soʻz birikmasini, gapni tushunish borliqdagi maʼlum voqeahodisalar oʻrtasidagi bogʻlanishni aniqlash demakdir. Til maʼnolarini tushunish tamoyiliga amal qilishning sharti tilning hamma tomonlarini, tilga oid barcha fanlar (grammatika, leksika, fonetika, orfografiya, uslubiyat)ni oʻzaro bogʻlangan holda oʻrgatish hisoblanadi. Masalan, morfologiyani sintaksisga tayangan holdagina oʻrgatish, oʻzlashtirish mumkin. Sintaksisni oʻrganishda esa morfologiyaga suyaniladi, orfografiya fonetika, grammatika soʻz yasashiga suyanadi va hokazo. Soʻzni morfemik tahlil qilish uning maʼnosini tushunishga yordam beradi. Tilning hamma tomonlari bir-biri bilan oʻzaro bogʻlangan boʻlib, oʻqitishda buni albatta hisobga olish lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ona tili fanini oʻrgatuvchi mutaxassis oʻqituvchi oʻz darslarini yangi pedagogik texnologiyalar asosida oʻqitishga katta eʼtibor qaratishi lozim. Maktablarda ona tili darslarini samarali tashkil etish kelajakda tilimiz rivoji uchun ham muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. K.Usmonova. Adabiy taʼlimda ilgʻor pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2015 y.
2. N.Sattarova. Ona tili va adabiyot faniga ixtisoslashgan maktablarda oʻquvchilarni tahlil qilishga oʻrgatish usullari. Buxoro. 2016 y.
3. Ziyo.net